

EXPUNERE DE MOTIVE

Propunerea legislativă privind înființarea Muzeului National de Istorie și Cultură a Romilor din România

I. Argumente istorice

În România, conviețuiesc numeroase etnii caracterizate printr-un trecut istoric comun cu românii, dar și printr-o existență prenațională. Această existență este definită prin deosebiri legate de trăsături specifice precum, limba, istoria, religia, tradițiile și obiceiurile.

În acest sens, minoritatea romă se evidențiază în ceea ce privește problematica istorică, situația actuală a romilor fiind consecința directă a unui trecut caracterizat prin marginalizare și chiar exterminare. Atestarea romilor în spațiul românesc a confirmat un statut social marginal, periferic, acela de robi.

Evoluția minorității naționale a romilor în spațiul românesc datează încă de la sfârșitul secolului al XIII-lea și este marcată de momente și fapte istorice de o însemnătate deosebită pentru istoria universală, cum sunt **Robia romilor** de peste patru secole și jumătate în Țările Române, **Deportarea** a peste 25.000 romi în Transnistria, în timpul regimului totalitar-extremist Hitler-Antonescu și **Masacrarea a peste 500.000 romi** din Europa, inclusiv din România, în largările naziste de concentrarea și de exterminare.

Prima atestare documentară a Robiei romilor pe teritoriul românesc datează din 3 octombrie 1385. La acea dată, domnitorul Dan Vodă confirmă dania de „40 salașe de ațigani“ dăruite Mănăstirii Vodița de către domnitorul Vladislav.

Romii sunt menționați documentar în Transilvania, în jurul anilor 1400 (în timpul lui Mircea cel Bătrân), atunci când boierul Costea, stăpâna în Țara Făgărasului satele Viștea de Jos, Viștea de Sus și jumătate din Arpașul de Jos, „precum și 17 țigani de cort“.

În Moldova, romii sunt amintiți pentru prima dată într-un act din 2 august 1414. Informația se găsește într-un document din timpul lui Alexandru cel Bun, care dăruiește trei sate lui Pan Toader Pitic.

La 1 decembrie 1599, „o ceată de lăutari-țigani, cîntînd imnuri naționale“, a fost prezentă la intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia „Intrarea marelui domnitor în cetatea ardeleana „s-a făcut în sunetul viorilor țigănești care știau să cînte pentru toate ceasurile din viața omului, ceea

ce denotă că alături de cei 8 trîmbițași care mergeau înainte erau și viori țigănești“. (Istoria Românilor: Chipuri și Icoane, N. Iorga, p. 72).

În anul 1766, la 22 ianuarie, în Moldova, Alexandru Ghica Voievod aprobă prin Hrisovul său domnesc **eliberarea robilor țigani** care au fost credincioși stăpînului.

În data de 19 iunie 1783, la Cernăuți, Împăratul Iosif al II-lea a dat un ordin prin care **robia romilor era desființată în Bucovina**.

În anul 1821, în timpul revoluției condusă de Tudor Vladimirescu, un taraf de lăutari a fost masacrat alături de „batalionul sacru“ „În bătălia de la Drăgășani, batalionul sacru care trebuia să se jertfească în această luptă, înainta avînd în fruntea să și muzica de țigani a boierului Constantin Golescu, pe care o luase de la Colintina“ (N. Iorga, Izvoarele contimporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu, București, 1921).

În anul 1843, la 22 martie, în Țara Românească a fost dată prima lege prin care au fost eliberați robii domnești: „Lege pentru desființarea dajnicilor de sub administrația Vorniciei Temnițelor și trecerea lor sub administrația ocârmuitorilor de județe“

În anul 1844, la 31 ianuarie, în Moldova au fost eliberați robii manăstirești Mihail Sturdza adoptă legea „pentru regularizarea țiganilor mitropoliei, a episcopiiilor și manăstirile în deobște“, în baza cărora romii care erau robi manăstirești deveneau liberi.

În anul 1847, la 11 februarie, au fost eliberați „toți țiganii mitropoliei, ai episcopiiilor, ai mănăstirilor și metocurilor, ai bisericilor și ai oricărui alt așezămînt public“ din Țara Românească.

Revoluționarii pașoptiști din Țara Românească cuprinseseră în Programul lor din 9 iunie 1848 și „desrobirea țiganilor prin despăgubire“, punctul 14 din Proclamația de la Islaz.

În anul 1855, la 10 decembrie, în Moldova, domnitorul Grigorie Alexandru Ghica (1849 -1856) abolea robia prin „legiuirea pentru desființarea sclaviei, regularea despăgubirei și trecerea emancipațiilor la dare“.

În anul 1856, la 20 februarie, în Țara Românească, domnitorul Barbu Știrbei (1849 - 1856) abolea robia prin „Legiuirea pentru emanciparea tuturor țiganilor din Principatul Țării Românești“ Prin această lege era desființată robia romilor boierești. Proprietarilor li se acordă o despăgubire de 10 galbeni pentru fiecare individ. (George Potra, Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România, Mihail Dascăl Editor, București, 2002).

În aprilie 1891, în ședința solemnă a Academiei Române organizată cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la fondare, marele Mihail Kogalniceanu a rostit printre altele :

“Aducându-mi pururea aminte cuvintele principelui Hardenberg: monarhia întemeiată pe instituțiuni democratice”, m-am reîntors în țară la 1838 cu angajamentul, și l-am ținut cu întreaga

mea generațiune, de a face din țara mea o monarhie întemeiată pe baze democratice, **lucrând la desființarea robiei țiganilor, la proclamarea egalității de drepturi și îndatoriri pentru toate clasele întregii națiuni române**, la emanciparea clăcașilor și la deplina lor împrăștiere pe pământurile stăpânite de țărani în secole întregi, stropite cu sudoarea și sângele lor.

Țiganii particulari, cu toată lovirea dată sclaviei, au mai urmat a-și purta lanțurile, deși mult ușurate prin ideile noi și prin îmblânzirea moravurilor, până la căderea domnilor reglementări în iunie 1848, țiganii auziră cuvântul armonios al libertății, ei deveneau cetățeni liberi; iată ce se zicea în acea proclamațiune: "Poporul român leapădă de pe sine neomenia și rușinea de a ținea robi și declară libertatea țiganilor particulari. Cei ce au suferit până acum rușinea păcatului de a avea robi sunt iertați de poporul român; iar patria, ca o mumă bună, din visteria sa, va despăgubi pe oricine va reclama că a avut pagubă din această faptă creștinească.

Chiar pe ulițele orașului Iași, în tinerețele mele am văzut ființe omenești purtând lanțuri în mâini sau la picioare, ba unii chiar coarne de fier aninate de frunte și legate prin coloane împrejurul gâtului. Bătăi crude, osândiri la foame și la fum, închidere în închisori particulare, aruncați goi în zăpadă sau în râuri înghețate, **iată soarta nenorociților țigani!** Apoi disprețul pentru sfințenia și legăturile de familie.

Nici umanitatea, nici religiunea, nici legea civilă nu aveau ocrotire pentru aceste nenorocite ființe".

Sute de ani, istoria românească a cunoscut acest fenomen istorico-juridic, până la jumătatea sec.al XIX-lea. Lunga perioadă de Robie sau de sclavie medievală românească, și-a pus amprenta asupra mentalului colectiv, definitoriu fiind, ca expresie a acestui mental, prejudecata de cele mai multe ori negativă..

Legiferarea dezrobirii nu a adus după sine o îmbunătățire majoră a vieții minorității romilor, sfârșitul secolului al XIX-lea promovând, la nivelul gândirii europene, ideea de stat sănătos din perspectivă apartenenței rasiale. La începutul secolului al XX-lea, în măsura în care măsurile represive aveau nevoie de un suport ideologic, acesta a fost lesne de găsit, fapt care ne conferă imaginea și dimensiunea tragică a Holocaustului. Romii din România anului 1942 au cunoscut ororile deportării în Transnistria, unde mai mult de jumătate dintre cei aproximativ 25.000 de romi deportați și-au pierdut viața.

Promovarea și cunoașterea realităților culturale și istorice ale minorității rome, pot deveni instrumente reale în procesul de cunoaștere și înțelegere a romilor.

Identitatea unui om este dată de norme și valori specifice culturii sale și de conștiința față de trecut.

În acest sens, înființarea Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor poate reprezenta și un act reparatoriu față de un popor care trăiește de sute de ani, pe meleagurile românești. O prezență marcată și de prezența romilor în momente care au marcat dezvoltarea societății românești, combatanți pe câmpurile de luptă ale independenței statului român și pentru înfăptuirea României Mari, în al Doilea Război Mondial, ca reprezentanți ai culturii românești și universale. Nu întâmplător, încă de la sfârșitul sec.al XIX-lea, marele om politic român, artizan al statului român modern, într-un discurs ținut în fața Academiei Române și a majestății sale Carol I al României, Mihail Kogălniceanu reliefa istoria tragică a romilor, rolul avut de romi, precum și necesitatea unui demers de recunoaștere etnică. Ca buni români și romii sunt parte componentă a statului român, cu drepturi și responsabilități asumate și demonstrate în decursul vremii.

Înființarea unui Muzeu Național de Istorie și Cultură a Romilor, este o datorie morală a statului român, a Bisericii Ortodoxe Române și a noastră, a tuturor.

Muzeul Național de Istorie și Cultură a Romilor poate reprezenta un pas extrem de important în procesul de reconcilierea istorică și simbolică, cu privire la atocitățile și crimele comise la care au fost supuși romii de-a lungul secolelor în spațiul românesc.

Rolul major al Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor, este acela de a păstra nealterat patrimoniul cultural, istoric și identitar al minorității rome și de a promova drepturile lingvistice, culturale și religioase, potrivit art.6 din Constituția României.

Muzeul Național de Istorie și Cultură a Romilor va contribui la recunoașterea realităților istorice ale romilor, la promovarea multiculturalismului și diversității etnice, cu rol de educarea a generațiilor viitoare în spiritul promovării cunoașterii, a respectului reciproc și unei bune conviețuirii între populația majoritară și cetățenii români care aparțin minorității rome.

II. ASPECTE DE ORDIN LEGISLATIV

A. OBIECTUL DE REGLEMENTARE

Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare înființarea Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor din România, ca instituție publică cu personalitate juridică. De asemenea, se propune ca această instituție să funcționeze în subordinea Agenției Naționale pentru Romi, organ de specialitate al administrației publice centrale și aflată în coordonarea prim-ministrului, prin Secretariatul General al Guvernului, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 501/2018 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Romi.

B. CONȚINUTUL REGLEMENTĂRII

Art. 1. – (1) Prin derogare de la prevederile art. 16 alin. (1) și ale art. 17 alin. (2) din Legea muzeelor și a colecțiilor publice nr. 311/2003, republicată, se înființează Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor din România, denumit în continuare Muzeul, instituție publică de importanță națională, cu personalitate juridică, aflată în subordinea Agenției Naționale pentru Romi.

(2) Organizarea și acreditarea Muzeului se supun prevederilor Legii muzeelor și a colecțiilor publice nr. 311/2003, republicată, Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 269/2009, cu modificările și completările ulterioare și Legii nr. 182/2000 privind protejerea patrimoniului cultural național mobil, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(3) Muzeul are sediul în municipiul București.

Art. 2. – (1) Muzeul are ca scop prezentarea și promovarea istoriei, culturii și tradițiilor romilor din România, cunoașterea în plan intern și internațional a contribuției acestei minorități naționale la evoluția și modernizarea societății românești de-a lungul timpului, protejerea memoriei victimelor robiei și deportării în Transnistria, precum și combaterea rasismului și a discriminării.

(2) Patrimoniul Muzeului se compune din colecții de piese și documente, constituite de Asociația Partida Romilor Pro-Europa, membru al Consiliului Minorităților Naționale, în colaborare cu alte instituții publice sau private, organizații non-guvernamentale din țară și din străinătate, precum și din piese provenind din transferuri, donații și achiziții, potrivit legii.

Art. 3. – În vederea realizării scopului prevăzut la art. 2, Muzeul are următoarele atribuții principale:

a) colecționarea de documente și mărturii cu privire la istoria romilor, inclusiv prin colaborarea cu Arhivele Naționale ale României, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității și alți deținători de arhivă, din țară și din străinătate;

b) elaborarea, coordonarea de programe și/sau proiecte educaționale și de cercetare, de stagii de pregătire și instruire în domeniul specific, precum și participarea la programe și proiecte din domeniul de activitate, atunci când acestea sunt organizate de terți;

c) efectuarea de studii și cercetări, în țară și în străinătate, pentru aprofundarea cunoașterii istoriei romilor, a robiei și a deportării în Transnistria;

d) organizarea de activități de cercetare științifică, conferințe, expoziții, schimburi de experiență și seminarii cu caracter informativ-educativ, inclusiv prin colaborare și participare internațională;

e) editarea și publicarea de studii, cărți, articole, corespondență, memorie fotografică și multimedia, colecții de documente, albume fotografice privind istoriei romilor, a robiei și a deportării în Transnistria;

f) evidența, gestionarea, protejerea și conservarea patrimoniului propriu.

Art. 4. – (1) Finanțarea funcționării și activității Muzeului se asigură din subvenții de la bugetul de stat, prin bugetul Secretariatului General al Guvernului și din venituri proprii provenite din activități specifice, precum și din donații și sponsorizări.

(2) Muzeul este condus de un manager desemnat prin ordin al președintelui Agenției Naționale pentru Romi, cu avizul Grupului Parlamentar al Minorităților Naționale din Camera Deputaților și, cumulativ, cu avizul Consiliului Minorităților Naționale, în baza unui concurs de proiecte de management, în conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 189/2008, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 5. – (1) Organizarea și funcționarea Muzeului se desfășoară în conformitate cu regulamentul de organizare și funcționare, precum și cu regulamentul de ordine interioară, avizate de Comisia națională a muzeelor și colecțiilor și aprobate prin ordin președintelui Agenției Naționale pentru Romi.

(2) În cadrul Muzeului funcționează Consiliul de administrație, Consiliul științific, comisii de evaluare și/sau comisii de achiziții de bunuri culturale, organizate potrivit prevederilor Legii muzeelor și a colecțiilor publice nr. 311/2003, republicată, precum și Consiliul de Onoare.

(3) Reprezentantul organizației minorității naționale a romilor reprezentată în cadrul Camerei Deputaților și în Consiliul Minorităților Naționale este membru de drept în Consiliul de administrație.

(4) În cazuri justificate, la reuniunile Consiliului științific și/sau ale comisiilor de achiziții de bunuri culturale pot participa și specialiști și experți internaționali.

(5) Cheltuielile ocazionate de punerea în aplicare a prevederilor alin. (4) se suportă din bugetul aprobat Muzeului.

Art. 6. – (1) Consiliul de onoare este un organ colegial cu rol consultativ, format din câte un reprezentat desemnat de către organizațiile membre ale Consiliului Național al Minorităților Naționale, precum și din reprezentanți desemnați de instituții publice sau/și private din România și din străinătate.

(2) Consiliul de onoare are ca scop asigurarea coeziunii interinstituționale, internă și internațională, pentru sprijinirea activităților Muzeului și atingerea scopurilor prevăzute la art. 2 alin. (1).

(3) Consiliul de onoare se reunește anual, în baza convocării transmise de managerul Muzeului, pentru stabilirea proiectelor și activităților care sunt susținute și/sau la care contribuie și participă instituțiile și entitățile prevăzute la alin. (1).

(4) Cheltuielile ocazionate de punerea în aplicare a prevederilor alin. (3) se suportă din bugetul aprobat Muzeului.

(5) Activitatea membrilor Consiliului de onoare nu este remunerată.

Art. 7. – (1) În conformitate cu prevederile art. 867 alin. (1) din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, precum și cu prevederile alin. (1) al art. 299 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare, în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, Guvernul identifică și aprobă prin hotărâre transmiterea unui imobil, aflat în domeniul public al statului, în administrarea Agenției Naționale pentru Romi, pentru scopul prevăzut la art. 1 alin. (3).

(2) Predarea-preluarea imobilului prevăzut la alin. (1) se face pe bază de protocol, încheiat între părțile interesate, în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a hotărârii Guvernului prevăzută la alin. (1).

Art. 8. – Până la desemnarea managerului potrivit prevederilor art. 4 alin. (2), Muzeul este reprezentat legal de către un reprezentant desemnat de prin ordin al președintelui Agenției Naționale pentru Romi”.

C. ALTE EXEMPLE RECENTE ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ

Cel mai elocvent exemplu pentru înființarea Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor din România este Legea nr. 174/2019 privind înființarea Muzeului Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România. Potrivit acestei legi, s-a înființat Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România în subordinea Institutului Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”. De altfel, această lege a constituit și referința legislativă pentru întocmirea prezentei propuneri legislative, în scopul integrării propunerii legislative în ansamblul reglementărilor în domeniul înființării muzeelor. Ceea ce este de reținut este că Propunerea legislativă pentru înființarea Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor din România și fosta Propunere legislativă, devenită Lege, privind înființarea

Muzeului Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România au în comun cel puțin evenimentul tragic al Holocaustului, în cadrul căruia, astfel cum am reliefat la punctul anterior, au fost deportați 25000 romi în Transnistria, din care jumătate și-au pierdut viața.

Alte exemple pe care le mai putem sublinia este Legea nr. 259/2022 Lege privind înființarea Muzeului Național al Revoluției Anticomuniste din Decembrie 1989, Legea nr. 15/2020 pentru înființarea Muzeului Național "Brătianu", Legea nr. 244/2018 pentru înființarea Muzeului Locomotivelor din Dej, Legea nr. 157/2019 privind înființarea Muzeului Ororilor Comunismului în România și Legea nr. 199/2015 pentru înființarea Muzeului Național de Artă "Constantin Brâncuși".

În concluzie, demersul realizării unui Muzeu Național de Istorie și Cultură a Romilor se va integra în patrimoniul cultural românesc, având o importanță deosebită pentru comunitatea umană căreia i se asociază, precum și pentru societate în ansamblu. Oamenii pot fi încurajați să viziteze muzeele, rolul major al acestor instituții de cultură fiind de a se angaja în educația oamenilor. Dezvoltarea societății presupune în primul rând valorificare, iar valorificarea patrimoniului cultural muzeal poate însemna atât conservare și prezervare, cât și asumarea unei misiuni culturale, sociale și educative în spirit istoric reparatoriu față de minoritatea romă. Societatea europeană multiculturală, din care și România face parte, creează principiile cunoașterii reciproce, ale valorizării întregii societăți în ansamblul acesteia, valorizând toate culturile și tradițiile care finalmente contribuie nu numai la apărarea identității unei culturi, ci la valorificarea întregii societăți multiculturale, prin păstrarea memoriei colective asupra evenimentelor istoriei.

Pentru motivele expuse, vă supun dezbaterii și adoptării *Propunerea legislativă privind înființarea Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor din România.*

Inițiator,

Deputat Cătălin Zamfir MANEA

**Propunerea legislativă privind înființarea
Muzeului Național de Istorie și Cultură a Romilor din România
(inițiatori)**

Nr. crt.	Numele și prenumele	Calitatea/Grup parlamentar	Semnătura
1	Manea Catalin Zamfir	minorități	
2.	GHERA Gheorghe-Stelian	minorități	
3.	Popescu Vlad Predone	PSD	
4.	Grădinaru	PSD	
5.	TOTOIANU MARIUS HONIA	P.S.D.	
6	IRIF BOGDAN	PSD	
7	BUSAI MARIUS CONSTANTIN	PSD	
8	ZETEA GABRIEL	PSD	
9	BĂLĂȘOIU AUREL	P.S.D.	
10	Corlățean Titus	PSD	
11	PODIA IULIU	PSD	
12	BEJINARIU EUGEN	PSD	
13	Bogdan Ivan	PSD	
14	AMET VAREL	MINO	
15	Feodor Silviu	minorități	

16	LOMBHER GHERVAZEM	MIN
17.	ZARLEA ZOLTAN	UDMR
18	KULCSAR TERZA KAT	UDMR
19.	GAL KAROLY	UDMR
20	STANCU IONEL	MINO
21	ALEXE FLORIN	PNL
22	Barcani Rodica Luminita	PNL
23.	Storotou Elena	PNL
24	CRISTIAN; OGHITA	MiHo
25.	Hutu Alexandra	PSD
26	Alda Adrian	PSD
27	Lutero Catalina Elena	PSD
28.	ANUCRISTIANEZA	PSD
29	HOLBAN GEORGETA	PSD
30	Popescu Dan Gustian	PSD
31	MUNTANU RENOS	PSD
32	NEATA EUGEN	PSD
33	GEORGHESCU MIROSLAV	PSD

34	Stefano Tinel Joan	PSA
35	LISOPOL DRAGOS	MINORITATI
36	Yoncau Tuteiu	Miu
37	VADUJAN DANBUCIAD	Miu
38	Solomon Stelian	PSA
39	Laura Vocal-Lord	PSA
40	SALAN VIOREL	PSA
41	FIRCZAK Julius Marian	MINO
42	BEZINARIU TUDOR	PSA
43	MARGARIT MARIUS	PSA
44	JUHARADU M	PSA
45	Şliman Dan	PSA
46	Goma Botond	UDMR
47	Benedek Zeelove	UBR De
48	Zararias Zoltan	UDMR
:		